

De Vlinderstichting is dé organisatie die de deskundigheid in Nederland en Europa over vlinders en libellen bundelt. We maken ons sterk voor het behoud en herstel van vlinders en libellen in Nederland en Europa, en ook voor de biodiversiteit in het algemeen. Hoe we dat afgelopen jaar, in 2022, hebben gedaan is te lezen in dit jaarverslag.

Kars Velling

Bestuur

Titia Wolterbeek, directeur/bestuurder

Raad van Toezicht 2022

Marc de Wit, voorzitter (Staatsbosbeheer)

Jan Willem Erisman (Universiteit Leiden)

Margriet Rouhof (TenneT)

Michaëla van Wassenaer (HIP Nederland)

Rob Wortelboer (EY Nederland)

Anke Dielissen (Stichting Ark, t/m november 2022)

Gerdo van Grootheest (gemeente Culemborg, t/m november 2022)

Financiën en administratie

Het financieel jaarverslag wordt in juni vastgesteld door de Raad van Toezicht. Daarna wordt het gepubliceerd op onze website en in het augustusnummer van Vlinders.

Medewerkers

De Vlinderstichting heeft in 2022 wederom een flinke groei doorgemaakt met drie nieuwe medewerkers. Op ons kantoor in Wageningen werkten op 1 januari 36 medewerkers waarvan 29 in vaste dienst; in totaal ruim 28 fte. De medewerkers werden in Wageningen ondersteund door negen vrijwilligers, waarvan er zes helpen bij het verzorgen van de vlinderkweek. Op www.vlinderstichting.nl/medewerkers leest u meer over iedereen die bij ons in dienst is.

20 studenten liepen stage bij ons of deden een afstudeervak. En we hebben een groot aantal Groene Trainees (jongeren tussen 16 en 30 jaar) begeleid.

Wie, wat & hoe

Wij doen alles wat we kunnen om te zorgen dat over honderd jaar alle vlinder- en libellensoorten weer voorkomen waar ze van nature thuishoren. Onze kracht zit in kennis en inspiratie:

- Wij zorgen dat wij weten hoe het met de vlinders en libellen gaat (monitoring) en wat ze nodig hebben (ecologisch onderzoek).
- Op basis daarvan adviseren en inspireren wij beheerders – van natuur, boerenland, openbare ruimte en tuinen – om rekening te houden met vlinders en libellen.
- Daarvoor ontplooiën wij activiteiten en voeren wij projecten uit.

Mede mogelijk gemaakt door ...

Ons werk is mogelijk mede dankzij financiële bijdragen van onze trouwe donateurs, waar wij heel blij mee zijn. Deze bijdragen weten wij elk jaar ongeveer te vertienvoudigen met projectfinancieringen van – vooral – overheden, maar ook van ngo's en bedrijven. Daarbij geven wij onafhankelijk advies en behouden – in formele zin – onze onafhankelijke positie en rechten als rechtspersoon. De door ons ontwikkelde kennis en adviezen publiceren we zo veel mogelijk op onze website, in ons tijdschrift Vlinders, in wetenschappelijke artikelen of elders. Wij zouden onze projecten niet kunnen uitvoeren zonder hulp van de opdrachtgevers, subsidiegevers als Prins Bernhard Cultuurfonds en Nationale Postcode Loterij en natuurlijk onze talloze vrijwilligers. Dank hiervoor!

Groei achterban 2022

Het aantal donateurs op 31/12/2022 was 5.743. De groei van ons bereik via de social media zet door. Telden we eind 2021 ruim 80.000 volgers, nu waren het er op 1 januari 87.451, verdeeld over:

Facebook	36722
Instagram	25583
Twitter	18391
LinkedIn	6380
Mastodon	340

PROJECTEN

Op de volgende bladzijden geven wij een beeld van enkele opvallende projecten waar we in 2022 aan hebben gewerkt. Tussen haakjes staat eronder de naam van de medewerker die meer kan vertellen over het project.

Gerdien Bos-Groenendijk

Natuurvriendelijke sportparken dragen bij aan de biodiversiteit.

De boer op met studenten van Aeres

De Vlinderstichting is in 2022 betrokken geraakt bij de minor 'Ondernemen met Natuur' aan de Aeres Hogeschool in Dronten. Onderdeel van de minor is een veldexcursie naar twee agrariërs die nachtvlinders tellen binnen de projecten Boeren Insecten Monitoring Agrarisch Gebied (LNV) en Boeren aan het Roer (Deltaplan Biodiversiteit). Boeren en ecologen in opleiding nemen een kijkje in de keuken van twee agrariërs die natuurmaatregelen nemen op hun boerenbedrijf en maken onder begeleiding van De Vlinderstichting kennis met het inventariseren van nachtvlinders en andere insecten. (Jeroen van der Brugge)

25 jaar libellenmeetnet!

Al 25 jaar worden de libellen in ons land geteld door heel veel vrijwilligers. Sommige tellers zijn zelfs al betrokken vanaf de start van het meetnet. Samen met hen hebben we het jubileum dan ook extra gevierd in 2022. Gemiddeld worden er ongeveer 2400 libellentellingen gedaan per jaar, gezamenlijk goed voor zo'n 3 miljoen getelde libellen tot nu toe. Dankzij al deze tellingen weten we hoe onze soorten het doen. Helaas gaat dat niet allemaal even goed en zijn er voor een hele groep soorten grote bedreigingen (stikstof, bestrijdingsmiddelen, klimaatverandering). Juist om dat in beeld te brengen, gaan we door met tellen. Op naar de volgende 25 jaar! (Gerdien Bos)

Sport en Natuur

Op sportparken komen thema's als bewegen, gezondheid en beleving bij elkaar. Natuurvriendelijke sportparken dragen daar nog een extra steentje aan bij en zijn bovendien van groot belang voor de biodiversiteit. Door het nemen van kleinschalige maatregelen zoals inzaaien met bloemen, nestkastjes of een bijenhotel plaatsen, ijzeren hekken vervangen door heggen of boomstammen wordt het sportpark meer waard. Niet alleen voor de biodiversiteit, maar ook voor de sporters en de buurtbewoners. De sportparken De Pas (Elst, GD) en Zoutendijk (Enschede) zijn omgevormd tot plaatsen in het landschap waarin planten en dieren een goed leefgebied kunnen

vinden. Dat heeft de sportparken ook aantrekkelijker gemaakt voor mensen. Met de EcoCheck Sportparken maak je inzichtelijk hoe jouw sportpark scoort op het gebied van biodiversiteit. (www.vlinderstichting.nl/ecocheck) Het project Sport en Natuur is mede mogelijk gemaakt door de provincie Gelderland en de provincie Overijssel. (Gerdien Bos)

Kleurkeur neemt een vlucht

Kleurkeur, het keurmerk van De Vlinderstichting en Groenkeur voor ecologisch beheer van bermen en groenstroken, wordt steeds meer ingezet. In 2022 gaven we ruim 700 mensen de basis cursus Kleurkeur en 180 mensen de gevorderdencursus die daarop voortbouwt. In 40 aanbestedingen voor beheer van bermen en dijken werd om Kleurkeur gevraagd in 2022. Dit is een toename ten opzichte van 2021. We gaven diverse inspiratiesessies en workshops voor geïnteresseerde opdrachtgevers en organiseerden tweemaal een kennismiddag over ecologisch bermbeheer die in totaal door circa 200 mensen werden bijgewoond. De demonstratie van nieuwe maaimachines op de kennismiddag in april werd zeer gewaardeerd. Het team Kleurkeur werd uitgebreid met één nieuwe cursusleider, Cato van Houten. Ook in 2022 werkten we aan doorontwikkeling van Kleurkeur. Samen met inhoudelijk deskundigen bereiden we een uitbreiding van Kleurkeur naar het beheer van oevers en watergangen voor. Deze wordt later in 2023 verwacht. (Anthonie Stip)

Marijelle Molenaar

Jaap Mekel werd gekozen tot Bovenstebeste Bermbeheerder 2022.

Nachtvlinderonderzoek

Dat de interesse naar nachtvlinders groeit, merken we overal. Het aantal vrijwilligers dat meetpunten telt, groeit gestaag naar meer dan vijfhonderd deelnemers in 2022, die gezamenlijk meer dan duizend meetpunten hebben geteld. Het aantal nachtvlinderprojecten is gegroeid waardoor we de mogelijkheid hadden een nieuwe nachtvlindercollega aan te nemen: Rik Wever. Het opstellen van de Europese Rode Lijst van de macronachtvlinders vordert ook gestaag. Een soort die in Europa achteruitgaat en zeer waarschijnlijk als bedreigd op de Rode Lijst terecht gaat komen is de akelei-uil, die in Nederland met name in de Biesbosch voorkomt. (Jurriën van Deijk)

Biodiversiteitsmonitoring op zonneparken

In samenwerking met de Wageningen Universiteit is De Vlinderstichting in 2022 begonnen met een biodiversiteitsmonitoring op zonneparken. In totaal is er op twintig zonneparken verspreid over het land onderzoek gedaan naar de diversiteit van planten en bestuivende insecten. Ook bepalen onderzoekers van de WUR de bodemkwaliteit op deze zonneparken. Tijdens al deze onderzoeken wordt gekeken in welke mate zonneparken kunnen bijdragen aan een herstel van de biodiversiteit. De komende jaren gaat het project nog door op een selectie van 12 zonneparken in Nederland. Dan wordt ook gekeken welke beheertypen het beste kunnen worden toegepast in elke situatie. De monitoring van dagvlinders vindt plaats volgens vaste routes. Interesse om vlinders te monitoren op een van deze zonneparken? Neem dan contact op met meetnet@vlinderstichting.nl. (Michiel Wallis de Vries)

Basiskwaliteit Natuur

Om de natuur te kunnen beschermen en herstellen, moeten we niet alleen de zeldzame soorten helpen. Beter is het om niet te wachten totdat algemene soorten zeldzaam zijn geworden, maar direct iets te doen. Hier draagt Basiskwaliteit Natuur aan bij.

Jarenlang is het natuurbeleid gericht geweest op bescherming, inrichting en beheer van natuurgebieden en bijzondere soorten. Hierbij werd ingezet op scheiding van functies: ruimte voor natuur binnen Natura 2000 en het Nationaal

Michiel Wallis de Vries

Ook buiten natuurgebieden moet aandacht zijn voor de basiskwaliteit van de natuur.

Natuurnetwerk (NNN, voorheen Ecologische Hoofdstructuur EHS) en ruimte voor landgebruik en economische ontwikkeling daarbuiten. Maar inmiddels is duidelijk geworden dat dit op de lange termijn niet voordelig is voor de biodiversiteit. De staat van de natuur binnen natuurgebieden is zorgwekkend (Sanders et al., 2020; CBS et al., 2021). Bedreigingen als versnippering, verdroging en vermessing kunnen niet alleen binnen de grenzen van natuurgebieden worden opgelost, omdat de invloed van het omringende landgebruik tot in de natuurgebieden reikt. Daarbuiten is de kwaliteit van het hele landschap ver beneden peil gezakt, waardoor we ook tot voor kort algemene soorten uit ons landschap kwijtraken. Het is dus nodig om te werken aan een basiskwaliteit vóór natuur waarbinnen een basiskwaliteit van natuur kan worden gewaarborgd. De Vlinderstichting werkt samen met andere organisaties van SoortenNL aan dit project. (Michiel Wallis de Vries)

Grote parelmoervlinder en duinherstel

De grote parelmoervlinder is in Nederland een ernstig bedreigde dagvlinder. De provincie Noord-Holland herbergt op Texel een van de drie overgebleven Nederlandse populaties. De laatste 10 jaar is de soort sterk in aantal achteruitgegaan. Om deze kenmerkende soort van de Europees beschermde Grijze Duinen te behouden, zijn behalve de viooltjes in de duinen ook de nectarbronnen rond de duinen belangrijk.

In 2022 is de actuele situatie voor de grote

parelmoervlinder op Texel in kaart gebracht. De vlinder heeft niet geprofiteerd van maatregelen voor herstel van de zogenaamde Grijze Duinen. Belangrijke knelpunten zijn de beschikbaarheid van voldoende waardplanten voor de rupsen (honds- en duinviooltje) en nectarbronnen voor de vlinders (vooral kale jonker en akkerdistel). Extreme droogte in de periode van mei tot eind juli zorgt vooral voor een sterke afname van het nectar-aanbod, maar mogelijk ook voor minder geschikte viooltjes. Tijdens een veldbijeenkomst met terreinbeheerders zijn de bevindingen besproken en zijn kansrijke maatregelen voor herstel besproken. De grote parelmoervlinder kan de komende jaren worden benut als kwaliteitsindicator voor herstel van soortenrijke duinen. Maar de vlinder laat zien dat daarvoor niet alleen in de schrale, droge duinen moet worden gekeken, maar ook naar de omgeving daarvan waar de vlinder zijn nectaraanbod moet vinden. (Michiel Wallis de Vries)

Effecten kruidenrijk grasland

De Vlinderstichting doet mee met een groot onderzoek naar de effecten van ingezaaid en natuurlijk ontstaan kruidenrijk grasland in de Achterhoek. Samen met het Louis Bolk Instituut en Wageningen Environmental Research onderzoeken we de effecten van deze graslandtypen op bodembiologie, bodemchemie, voederwaarde voor koeien, vegetatiesamenstelling en insectentalrijkheid en -soortenrijkdom. 2022 was het tweede meetjaar van het onderzoek. Aan het eind van 2023

Jan Joost Mekkes

In de Achterhoek worden de effecten van kruidenrijk grasland op onder andere insecten onderzocht.

worden resultaten verwacht. De resultaten maken inzichtelijk hoe kruidenrijk grasland inpasbaar is in de bedrijfsvoering in de veehouderij en welke biodiversiteitseffecten daartegenover staan. (Anthonie Stip)

Waar zitten de beschermde soorten?

De organisaties binnen SoortenNL hebben hun data over verspreiding en voorkomen van planten en dieren bijeengebracht, en zo inzichtelijk gemaakt waar welke aandacht voor natuur en landschap nodig is. Op 2 december 2022 werd tijdens een webinar de website Natuurkwaliteit gepresenteerd met informatie over bedreigde soorten in Nederland. Opgenomen zijn 1267 soorten van de Habitatrictlijn en Rode Lijst-soorten met een (ernstig) bedreigde status. Voor al deze soorten geven we de status en trend, landelijk en in afzonderlijke Natura 2000-gebieden in Nederland. Daarmee wordt duidelijk welke kennis er beschikbaar is, maar ook wat de kennishiaten zijn. De website heeft twee ingangen, die van gebieden en die van soorten. Zo kan per Natura 2000-gebied worden bekeken welke soorten daar voorkomen. Maar er kan ook per soort worden gezien waar deze voorkomt. En dan blijkt dat veel van de bedreigde soorten ook buiten het Nederlands Natuurnetwerk te vinden zijn. Vanuit natuur geredeneerd, is er veel meer nodig dan natuurreservaten alleen. Ga voor meer informatie naar www.soortennl.nl/Natuurkwaliteit. (Michiel Wallis de Vries)

Podcast Toekomst voor Natuur

Het debat over natuur wordt door De Vlinderstichting sinds 2022 gevoed met de

podcast Toekomst voor Natuur, een initiatief van projectleider Anthonie Stip. In de podcast gaat hij met inspirerende gasten op zoek naar spraakmakende verhalen over natuur en natuurbescherming in de Lage Landen. In 2022 maakte hij 23 afleveringen over uiteenlopende onderwerpen zoals stikstof (met minister Christianne van der Wal), natuurinclusief bouwen (met Onno Dwers), 60 jaar Europees landbouwbeleid (met Sarah Westenburg) en natuuramnesie (met Marc Argeloo). De podcast is gratis te beluisteren en te vinden op bijvoorbeeld Spotify. Elke twee weken op zaterdag verschijnt er een nieuwe aflevering. (Anthonie Stip)

Kennisspecial bij Groen Traineeship (SoortenNL)

Met meer dan 100 jongeren tegelijk de natuur in. Dat zie je niet zo vaak. Tijdens de Kennisspecial, een gratis cursus van het Groen Traineeship in 2022, deden ruim 100 jongeren mee aan avondlessen, weekendopdrachten en velddagen in de duinen van Zandvoort en in de Gelderse Poort. Daarbij maakten ze niet alleen kennis met vlinders en libellen, maar ook met heel veel andere soortgroepen in Nederland. Ze doken in het zoetwater-

leven, fladderden rond in de wereld van insecten en verdiepten zich in thema's als natuurbeheer, klimaat en stikstof. Dit jaar organiseren we opnieuw een kennisspecial en is het programma verder uitgebreid. (Ingeborg van Es-Boomsluiters)

Onder het Maaiveld

Onder het Maaiveld is een driejarig programma van IUCN NL, De Vlinderstichting, NIOO-KNAW, WUR en het Centrum voor Bodemecologie, mogelijk gemaakt door de Nationale Postcode Loterij. Samen met andere organisaties werken we aan een structurele verandering in de omgang met onze waardevolle bodem, met als doel herstel van het bodemleven in Nederland als basis voor een gezonde natuur en een gezonde maatschappij. Afgelopen jaar zijn er verschillende producten vanuit dit programma opgeleverd. Zo liggen er nu twee kinderboeken over het bodemleven in alle basisscholen in Nederland en was in maart de officiële première van de bioscoopfilm *Onder het Maaiveld*. Vanuit De Vlinderstichting hebben we de afgelopen drie jaar hard gewerkt aan het bouwen van het waarderingsmechanisme voor de bodem. Een dashboard dat niet alleen inzicht geeft van de bodemkwaliteit in de openbare ruimte, maar ook gebruikers zoals bouwbedrijven en beleidsmedewerkers advies geeft over het verbeteren hiervan. Het dashboard is bijna af en het komend jaar zal het – ook na het eind van het programma – nog verder worden aangevuld met bodemgegevens. (Nora Thierry)

